

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Воробьева В.К. Особенности связной речи школьников с моторной алалией// Нарушение речи и голоса у детей/ Под ред. Ляпидевского С.С., Шаховской С.Н.- М., 1975-с.55-64.
2. Выготский Л.С. Развитие высших психических функций.- М.1960-500с.
3. Гриншпун Б. М. О принципах логопедической работы на начальных этапах формирования речи у моторных алаликов // Нарушение речи и голоса у детей /Под ред. С.С. Ляпидевского, С.Н.Шаховской.-М. 1975-с.71-80.
4. Ковшиков В.А. Экспрессивная алалия. - Л., 1985.-88с.
5. Соботович Е.Ф. Формирование правильной речи у детей с моторной алалией.- Киев,1981.-149с.
6. Лурия А.Р. Развитие речи и формирование психических процессов//Психологическая наука в СССР.- М.1959.- Т.1 С.516-577.
7. Ушакова Т.Н., Павлова Н.Д., Зачесова И.А. Речь человека в общении.-М.1989.-191с.

УДК 378.091

**ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ, ПСИХОЛОГІЧНОЇ
ТА МЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛОГОПЕДІВ**

Пахомова Н.Г.

кандидат педагогічних наук, доцент
Інститут корекційної педагогіки і психології
НПУ імені М.П.Драгоманова

У статті визначені принципи системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки логопедів у вищих педагогічних університетах.

В статье определены принципы системности педагогической, психологической и медицинской подготовки логопедов в высших педагогических университетах.

The article defines the principles of systematic pedagogical, psychological and medical training of speech therapists in the higher pedagogical universities.

Ключові слова: система, системність, принципи, підготовка, дефектологія.

Ключевые слова: система, системность, принципы, подготовка, дефектология.

Key words: system, systematization, principles, preparation, defectology.

Процеси глобалізації та інформатизації, наміри України щодо інтеграції в європейську спільноту зумовили нові вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців з вищою освітою. Модернізація вищої освіти в Україні відбувається в напрямі її демократизації, гуманізації, реалізації положень документів Болонського процесу та спрямована на розробку перспективних моделей підготовки кваліфікованих фахівців відповідно до європейських стандартів.

Різним аспектам проблеми підготовки дефектологів присвячені фундаментальні роботи українських вчених В. Бондаря, І. Дмитрієвої, С. Миронової, Ю. Пінчук, Т. Сак, В. Синьова, Є. Синьової, В. Тарасун, Л. Фомічової, О. Хохліної, М. Шеремет та ін. Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць, поза увагою дослідників залишилося обґрунтування концептуальних основ системності педагогічної, психологічної та медичної підготовки дефектологів.

У зв'язку з цим, метою нашого дослідження є визначення принципів організації системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки логопедів у педагогічних університетах. Тому завданнями дослідження є: ретроспективний аналіз літератури з означеної проблеми, теоретичне обґрунтування методологічних основ системності педагогічної, психологічної та медичної підготовки дефектологів, розуміючи під ними систему вихідних положень процесу професійного становлення студентів педагогічних вищих навчальних закладів як суб'єктів модернізації освітніх процесів у ВНЗ.

Усвідомлення й упровадження принципів організації системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки надає можливість організувати такий процес відповідно до закономірностей навчального процесу, обґрунтовано й свідомо визначити його цілі й виражено підійти до змістового наповнення, відбору форм і методів навчання, які були б адекватними цілям.

Підходячи до визначення принципів ми виходимо з того, що системність педагогічної, психологічної і медичної підготовки студентів в умовах вищого педагогічного навчального закладу є невід'ємною складовою

загального навчального процесу підготовки вчителя адекватно до діючого Державного стандарту. Відповідно до цього, перш ніж детально зупинитись на визначенні принципів її ефективної організації в умовах вищого педагогічного навчального закладу з урахуванням усіх специфічних особливостей саме такої навчальної діяльності, варто звернутись до загальних положень педагогічної науки щодо принципів навчання. Оскільки принципи навчання формулюються на основі певних законів і закономірностей, то серед них знаходимо такі, що є загальними для організації навчального процесу в усіх типах освітніх закладів та спеціальними для системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки логопедів.

У процесі розвитку теорії і практики навчання, відкриття нових закономірностей видозмінюються принципи навчання й формулюються нові. Видатний педагог Я. Коменський висунув ідею природовідповідності й наголошував на тому, що все, що має бути вивченим, повинно бути розподілено за ступенями віку, щоб учням пропонували для вивчення те, що доступно їх здібностям сприйняття [3]. Відтак, ідея природовідповідності виступає основою таких принципів навчання, як послідовність, наступність і системності.

Сутність принципу природовідповідності (за А. Дістервегом) полягає в адекватності процесу навчання природному ходу розвитку дитини [1]. Видатний педагог започаткував також принцип культуровідповідності, який полягає в тому, що в процесі навчання має бути взято до уваги вся сучасна культура. Стосовно принципів навчання й з метою конкретизації дидактичних принципів і правил навчання А. Дістервег розглядав їх як вимоги, а саме, вимоги до змісту навчання, до тих, хто навчає, й до тих, хто навчається.

Вітчизняний педагог XIX століття К. Ушинський говорив про своєчасність, наступність, органічність, постійність, міцність засвоєння, ясність, самодіяльність учнів, відсутність надмірного напруження й надмірної легкості, правильність [4]. До дидактичних принципів він відносив також: свідомість й активність у навчанні; наочність; послідовність; міцність знань і навичок.

У процесі наукової дискусії було доведено, що принципи навчання визначаються й зумовлюються його цілями, які висувуються певними історичними умовами, станом розвитку суспільства й рівнем досконалості його культури. Іншими словами, вони мають історичний характер. Зміна суспільних умов передбачає необхідність перебудови змісту принципів, які зберігають своє значення стосовно нових умов, і з'являються нові принципи, у яких відбиваються нові вимоги суспільства до організації навчання й системи освіти в цілому. Саме наведене положення доводить правильність і правомірність твердження сучасної дидактики про те, що принципи навчання є історично конкретними й відображують актуальні й найбільш суттєві потреби суспільства.

В процесі економічного та соціокультурного розвитку суспільства принципи навчання видозмінювались та удосконалювались. Сучасні принципи зумовлюють вимоги до системного та комплексного виділення компонентів навчального процесу: цілей і завдань, формування змісту, добору форм і методів, стимулювання, планування й аналізу результатів, які вже досягнуто. У минулому більшість принципів навчання виводилася з практики, практичного досвіду, тобто мова йшла про емпіричне їх обґрунтування. Сучасний стан розвитку науки взагалі й педагогічної науки зокрема дозволяє звертатись у науковому пошуку до певного теоретичного обґрунтування.

Враховуючи, що «принципи навчання виступають в органічній єдності й утворюють певну концепцію дидактичного процесу, котру можна представити як систему, компонентами якої вони виступають» [2, с. 36], слід також зупинитись на системному розумінні комплексу принципів навчання, які можуть бути покладені в основу організації системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки логопедів.

Система принципів завжди має власний внутрішній взаємозв'язок і взаємообумовленість, а важливою умовою існування й функціонування системи принципів виступає наявність центрального, провідного, системоутворювального принципу. Стосовно професійної освіти, виходячи з сучасної концепції навчання, таким принципом виступає принцип системності, фундаментальності й професійної спрямованості. Відповідно всі інші принципи виступають як похідні від провідних. Похідні принципи конкретизують один чи декілька системоутворювальних принципів, розкривають й уточнюють умови їх реалізації й упровадження.

Система буде функціонально дієздатною за умови взаємозалежності й взаємопроникнення принципів, які виступають компонентами цієї системи. Сучасна дидактика розглядає принципи навчання як певні рекомендації, які спрямовують педагогічну діяльність і навчальний процес у цілому, як способи досягнення педагогічних цілей з урахуванням закономірностей й умов, у яких здійснюється навчально-виховний процес. На думку В. Загвязинського, таке твердження не повною мірою розкриває сутність принципу як дидактичної категорії, оскільки принцип по-суті є рекомендацією, орієнтиром щодо способів досягнення міри, гармонії, продуктивної взаємодії в поєднанні певних протилежних сторін, початків, тенденцій педагогічного процесу [2, с. 37].

Зупинимось на деяких специфічних особливостях педагогічного процесу в умовах вищого педагогічного навчального закладу. По-перше, як і будь-який інший педагогічний процес він є надзвичайно динамічним, оскільки здійснюється в умовах, які постійно змінюються й перебувають у постійному розвитку з урахуванням вікових й індивідуальних особливостей студентів, системи досвіду та уявлень й особистісних особливостей викладачі, що висуває додаткові труднощі щодо організації навчального процесу взагалі й організації системності підготовки зокрема.

По-друге, педагогічний процес у вищому педагогічному навчальному закладі, з одного боку, відбувається як власне педагогічний процес, спрямований на підготовку фахівця й набуття студентом певного обсягу знань, передбаченого навчальними планами й програмами, а з іншого боку, має бути організованим так, щоб підготувати студента - майбутнього логопеда, до власної корекційно-педагогічної діяльності. Студент вищого педагогічного навчального закладу під час усього періоду навчання у вищій школі має формувати свідому настанову на майбутній власний корекційно-педагогічний процес, у якому він уже буде виступати в ролі того, хто навчає і надає корекційно-педагогічні послуги. І саме системність педагогічної, психологічної і медичної підготовки має неабиякий потенціал щодо розв'язання завдань сьогодення в сфері навчання й системи освіти.

Ефективність науково-дослідної роботи та результативність системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки логопедів ґрунтується на засадах системного підходу. Науковці (А. Алексюк, Б. Ананьєв, В. Бондарь, І. Зязюн, В. Кремень, В. Лозова, В. Синьов, М. Шеремет та ін.) наголошують, що сучасний розвиток освіти повинен реалізуватися через системні знання, необхідні для формування цілісного, системного мислення. Ці знання можуть бути здобуті тільки на основі інтеграції гуманітарних, фундаментальних і технічних наук при орієнтації на світовий рівень розвитку науки.

Принцип системності, послідовності й раціональності організації системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки логопедів у вищих педагогічних навчальних закладах спирається на наступне наукове положення: людина лише тоді володіє дійсними знаннями, коли в її розумі відображується правильна й систематизована картина зовнішнього світу, яка представляє собою систему взаємопов'язаних понять. Традиційно даний принцип містить у собі вимоги логічності, послідовності й наступності, коли кожне наступне знання чи вміння ґрунтується на попередньому й продовжує його.

Ефективність системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки логопеда визначається ступенем її відповідності до вимог суспільства в сфері виховання підростаючого покоління, структурі й змісту діагностичного і корекційного процесу на сучасному етапі, відповідності професійним якостям корекційного педагога. Для досягнення вагомих результатів значний потенціал містить у собі системна та міждисциплінарна підготовка студента.

Для визначення специфіки системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки логопеда необхідно зупинитись на декількох аспектах визначеної проблеми. По-перше, під системністю підготовки логопеда у вищому педагогічному навчальному закладі розуміємо навчальну діяльність, що слугує основою опанування всього обсягу навчального матеріалу з усіх дисциплін, передбачених навчальними планами й програмами, протягом усього періоду перебування у вищому педагогічному навчальному закладі. По-друге, у процесі професійної підготовки визначна роль відводиться системності пізнання і системності практичної діяльності. З цих позицій діяльність студента можна розглядати як засвоєння новими системними знаннями, що необхідні в подальшій професійній діяльності та як передумову оволодіння матеріальним і духовним світом в цілому. Така системність, на нашу думку, має неперевершений потенціал саме в процесі підготовки майбутнього логопеда. По-третє, системність підготовки логопедів виступає як більш широке поняття, ніж оволодіння професійними знаннями і практичними вміннями й включає системність пізнання, системність мислення і системність практичної діяльності, як невід'ємні складові фахової компетентності.

Відтак, провідними, системоутворювальними принципами організації системності підготовки логопедів у вищих педагогічних навчальних закладах вважаємо принцип *системності, послідовності й раціональності* організації, оскільки саме реалізація цього принципу відображує специфіку досліджуваного процесу підготовки.

Наступний провідний і системоутворювальний принцип організації системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки логопедів у вищих педагогічних навчальних закладах - *принцип професійно-педагогічної спрямованості*.

Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті передбачає поступовий перехід від репродуктивної, авторитарної освіти до освіти інноваційного, гуманістичного типу. Неоціненну роль у цьому процесі відведено особистості майбутнього вчителя. Тому весь навчальний процес у вищому педагогічному навчальному закладі має бути підпорядкованим саме професійно-педагогічному спрямуванню й системна підготовка студента, як його невід'ємна складова.

Принцип професійно-педагогічної спрямованості повинен реалізовуватись стосовно висунення кінцевих і проміжних цілей організації системної підготовки логопедів, визначення її змісту, добору оптимальних форм і методів, використаних засобів.

Принцип гуманізації й гуманітаризації займає одне з провідних місць у системі принципів організації системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки логопедів у вищих педагогічних навчальних закладах, оскільки сьогодні ці принципи відбивають провідні тенденції розвитку освіти в сучасному світі й наголошують на зростанні ролі й значенні людських відносин, взаємного розуміння учасниками навчального процесу успішності освіти в цілому.

Саме ці принципи зумовлюють установалення гуманних людських відносин між викладачем вищої педагогічної школи й студентом, який також з першого дня навчання має проєкціювати свої власні дії й учинки на позицію вчителя – носія добра, моралі й гуманізму (Н. Бібік, І. Зязюн, Л. Кондрашова, В. Кремень, А. Маслоу, К. Роджерс, О. Савченко, Г. Сковорода, А. Сманцер, В. Сухомлинський, І. Якіманська та ін.). Дотримання принципів

гуманізації й гуманітаризації освіти забезпечує включення загальнолюдських ціннісних настанов й орієнтацій до змісту системності навчальної діяльності (професійної підготовки), без яких не виявляється можливим організація й здійснення будь-якого різновиду навчання, оскільки усвідомлення цінності отриманих знань, умінь і навичок має усвідомлюватись на достатньо високому рівні задля їх подальшого збагачення та розширення за циклічним принципом: чим більших обсягів інформації й сталих системних знань здобуває людина, тим більше можливостей вона отримує для себе щодо їх подальшого збагачення та системного узагальнення.

Принцип наступності в організації системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки має забезпечити поступовий перехід від власне шкільних форм і методів засвоєння знань до активних, раціональних і системних, коли більшість навантаження у виконанні завдань припадає саме на студента. Дійсно, поряд із засвоєнням спеціальних знань, потрібна робота, спрямована на вироблення раціональних умінь. Вона полягає в розв'язанні операційно-адаптаційних завдань - тобто завдань, що поетапно прилаштовують студентів до навчального процесу саме у вищому педагогічному навчальному закладі через усунення низького рівня змістово-операційної підготовки студента, неповної його організаційно-адаптаційної компетентності. Принцип наступності передбачає як наступність в організаційних формах системності підготовки студентів, так і її змістового наповнення.

Принцип науковості в організації системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки студентів у вищих педагогічних навчальних закладах полягає, перш за все, у тому, що для системності засвоєння повинні пропонуватись дійсно встановлені наукою знання, вони повинні бути науково доведені й перевірені.

Дотримання принципу науковості забезпечить також об'єктивність з приводу висвітлення досягнень різних наукових шкіл, особливо, коли мова йде саме про педагогічні школи. Об'єктивно дібрана наукова інформація, яка пропонується студентам для опрацювання, забезпечить неупереджене знайомство з різними педагогічними школами, а не лише з тими, у рамках вимог яких працюють окремі викладачі, викладачі певної кафедри чи навіть педагогічний колектив усього навчального закладу. Принцип науковості також висуває певні вимоги стосовно використання методів навчання, які наближаються до методів науки, що вивчається.

Принцип науковості в організації системності підготовки логопедів забезпечує відповідність навчальних планів і навчальних програм рівню соціального й науково-технічного прогресу стосовно змісту навчальної інформації, яка передбачена включена у зміст навчального плану. Реалізація принципу науковості також забезпечує впровадження новітніх досягнень педагогіки, психології, медицини, методики, передового педагогічного досвіду, розкриває логіку окремих навчальних дисциплін і навчального процесу в цілому.

Принцип свідомості й активності виражає сутність, діяльній концепції: неможливо навчити того, хто навчається, якщо він не захоче навчитись сам. Оволодіння знаннями й розвиток відбувається лише за умов наявності власної активної діяльності, цілеспрямованих зусиль, спрямованих на отримання запланованого результату. У процесі організації системності підготовки визначений принцип актуалізується з причини того, що процес набуття значних обсягів знань відбувається залежить від наявності й сформованості відповідного рівня свідомості й активності студента в процесі навчальної діяльності.

Власне пізнавальна активність студентів і їх системність мислення і пізнання виступають важливим фактором научуваності й рішуче впливають на темп, глибину й міцність засвоєння навчального матеріалу. Свідомість, у свою чергу, зазвичай, супроводжує активність й означає свідоме розуміння цілей, умотивоване прагнення до їх досягнення. Активність може бути репродуктивною або продуктивною, іншими словами, відтворюючою або творчою [2, с 44].

Більш детально виокремлюють активність упізнання (зразків, які пропонуються), активність відтворення, операційну (вміє діяти відповідно до правил, процедур, алгоритмів) і творчу (пошук нового) активність, що ґрунтуються на системності досвіду. У процесі організації системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки логопедів можливі різні рівні активності, що необхідно враховувати викладачеві під час постановки перед студентом навчальних завдань. Усі рівні активності студента повинні підлягати стимулюванню для досягнення найкращих результатів навчальної діяльності.

Системність педагогічної, психологічної і медичної підготовки логопедів передбачає його системність і міждисциплінарність щодо опанування певного обсягу знань, які він набуває в процесі аудиторної, позааудиторної, індивідуальної і самостійної роботи, які передбачені навчальними планами й навчальними програмами з окремих дисциплін. Студент має навчитись усвідомлювати та засвоювати отримані системні знання, як складові компоненти професійної підготовки, які підпорядковані успішному досягненню кінцевої мети; самостійно відбирати найбільш ефективні форми й методи засвоєння навчального матеріалу; працювати над формуванням власної пізнавальної активності, яка виступає передумовою розвитку вмінь і навичок системної підготовки; аналізувати й коригувати навчальну діяльність з урахуванням виявлених у процесі роботи помилок і недоліків стосовно змісту навчання й організації всього процесу; займатись контролем і самоконтролем отриманих результатів системної педагогічної, психологічної і медичної підготовки й набувати вмінь міждисциплінарного підходу до вирішення фахових завдань, які висуваються тією чи іншою дисципліною. У зв'язку з цим, особливого значення набувають принципи *самостійності й професійно-педагогічної спрямованості*.

В основу даного принципу покладено вимоги, які висуваються до сучасної вищої школи взагалі й сучасної вищої педагогічної школи зокрема щодо підготовки фахівця, здатного самостійно й цілеспрямовано набувати професійно значущих знань під час навчання у вищому педагогічному навчальному закладі, а також підготувати його до подальшого безперервного системного і самостійного вдосконалення вже набутих системи знань і постійного накопичення нових знань із галузей, які є важливими для підтримання власного професіоналізму протягом усього життя.

Принцип доступності і достатнього рівня складності в організації системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки логопедів у вищих педагогічних закладах освіти зумовлюється необхідністю врахування реальних можливостей тих, хто навчається, відмовою від інтелектуальних й емоційних перевантажень, які негативно впливають на фізичний і психічний стан студентів. В основу цього принципу також покладено закон тезаурусу (від лат. *thesaurus* - «скарб»). У переносному значенні під ним розуміють обсяг накопичених людиною знань, умінь і способів мислення. Особливого значення даний принцип набуває на початкових етапах перебування студентів у вищій педагогічній школі, оскільки їх спосіб мислення ще не в повній мірі відповідає вимогам вищої школи й зазвичай позбавлений самостійності.

Дотримання принципу доступності й достатнього рівня складності зумовлює таку організацію системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки логопедів у вищих педагогічних навчальних закладів, щоб у них постійно зростало бажання долати труднощі й переживати відчуття успіху, яке вони в своїй подальшій корекційно-педагогічній роботі могли б передати своїм майбутнім вихованцям. Завдання викладача вищої педагогічної школи полягає в доборі змісту, форм і методів навчальної діяльності з поступовим ускладненням завдань, які постають перед студентами для розв'язання.

Принцип зв'язку теорії з практикою в організації системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки логопедів ґрунтується на провідному положенні класичної філософії й сучасної гносеології: точка зору життя, практики - головна й основна точка зору пізнання. Ефективність і якість навчання перевіряються, підтверджуються й спрямовуються практикою. Практика - єдиний критерій істини, джерело пізнавальної діяльності й сфера застосування результатів навчання.

Стосовно організації системності педагогічної, психологічної і медичної підготовки даний принцип реалізується в раціональному співвідношенні в її змісті методологічних, теоретичних і прикладних питань, відображенні логіки засвоєння педагогічних систем і їх перетворенні, у забезпеченні необхідного співвідношення між теоретичним і фактичним матеріалом, оптимальному використанні теорії при розв'язанні завдань корекційно-педагогічної практики, розкритті необхідності поєднання різних теоретичних й емпіричних методів у корекційно-педагогічному пошуку, відображенні передового та інноваційного досвіду як джерела педагогічної теорії.

Усі знання, які отримують студенти в процесі системності підготовки повинні подаватись у сучасному, доступному трактуванні, предметом вивчення мають бути й історія науки, й сучасні теорії, й ті прогнози, які пропонує наука, особливо про можливі шляхи досягнення балансу між природою й людиною, а також гармонії всередині людського суспільства.

Визначальну роль в організації навчання у вищому педагогічному навчальному закладі відіграють наукові теорії, а не практика. Але теорію, для того щоб вона не залишалась абстрактною, слід будувати на основі вже накопиченого студентами досвіду, спиратись на нього, розвивати його. По вивченні певних теоретичних положень, необхідно надати їм вихід у практику, довести теоретичні положення до стадії дій, операцій, процедур, технологій, формувати в студентів уміння й навички практичного застосування отриманих знань. Дотриманню всіх перерахованих вимог взаємозв'язку теорії й практики має відповідати процес організації самостійної навчальної діяльності.

Принципи професійно-педагогічної значущості знань і професійної компетентності покликані акцентувати увагу саме на прагненні максимально включати до змісту системності підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів професійно-педагогічні значущі знання з педагогічних, психологічних і медичних дисциплін, що засвоюються в процесі навчальної діяльності та забезпечують високий рівень професійної компетентності майбутнього логопеда, а також підпорядковані практичному втіленню й реалізації принципу професійно-педагогічної спрямованості в цілому.

Ключовими положеннями діяльнісного підходу є принцип *єдності свідомості та діяльності*, а також принцип *інтеріоризації – екстеріоризації*. Згідно цього принципу саме діяльність обумовлює формування в людини всіх психічних процесів і свідомості, а вони, у свою чергу, виявляючись регуляторами діяльності, є умовою її подальшого вдосконалення. Залучення суб'єкта до діяльності приводить до об'єднання численних і різних за складністю її компонентів у функціональну психологічну систему діяльності. При цьому індивідуальні якості, з яких складається остання, під впливом вимог діяльності розвиваються, набуваючи рис оперативності та пристосованості до цих вимог.

Таким чином, визначення принципів системності й професійно-педагогічної спрямованості як системоутворювальних, а також запропонований вище теоретичний аналіз проблеми дає можливість говорити про систему принципів організації системності підготовки логопедів в умовах вищого педагогічного навчального закладу. До неї відносимо наступні принципи: системності, послідовності й раціональності; професійно-педагогічної спрямованості; гуманізації й гуманітаризації; наступності; науковості; свідомості й активності;

самостійності; доступності й достатнього рівня складності; зв'язку теорії з практикою; професійно-педагогічної значущості знань; професійної компетентності, єдності свідомості та діяльності, інтеріоризації – екстеріоризації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дістервег А. Избранные педагогические сочинения / Адольф Дістервег. — М.: Учпедгиз, 1956.- 374 с.
2. Загвязинский В.И. Теория обучения: Современная интерпретация: учеб. пособие [для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Владимир Ильич Загвязинский. — М.: Академия, 2001. — 192 с.
3. Коменский Я.А. Избр. пед. сочинения в 2-х т. Великая дидактика / Ян Амос Коменский; [ред. и вв. ст., прим. проф. А.А. Красновского] — М.: Учпедгиз, 1982. - Т. 1. — 520 с.
4. Ушинский К.Д. Пед. статьи 1857-1961 гг. // Собрание сочинений в 11 т. / Константин Дмитриевич Ушинский; [ред. А.М. Еголина, Е.Н. Медынского, В.Я. Струминского]. — М.-Л.: АПН РСФСР, 1949. — Т.2. - 656 с.

УДК 376-056.264.016:81'367

ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗНАТЬ ПРО СИНТАКСИС В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З ТПМ

Пімснова К.О.
КУ імені Бориса Грінченка

Наукова стаття висвітлює лінгвістичні аспекти формування знань про синтаксис в учнів початкових класів з ТПМ. Визначає функціональну роль речення як одиниці мови та мовлення.

Научная статья освещает лингвистические аспекты формирования знаний о синтаксисе у учащихся начальных классов ТПМ. Определяет функциональную роль предложения как единицы языка и речи.

Research article shows aspects of linguistic knowledge of syntaxin students primery school with severe speech-language disabilities (SSLD). Determine the functional role of the sentence as a unit of language and speech.

Ключові слова: учні з ТПМ, синтаксис, речення

Ключевые слова: ученики с ТНР, синтаксис, предложение

Keywords: students with severe speech-language disabilities (SSLD), syntax, sentence

Чи не найважливішим завданням сучасної теорії та практики логопедії є розробка ефективних методів подолання тяжких порушень мовлення. Внаслідок низького рівня розвитку мовлення молодших школярів з ТПМ, спостерігаються значні труднощі при засвоєнні знань з курсу української мови та набутті певних мовленнєвих умінь і навичок. Так як, мовлення є системою пов'язаних між собою слів для передачі думок, а останні виражаються лише у реченнях, особливого значення набуває питання формування синтаксичної сторони мовлення в учнів підготовчого та 1-4 класів з ТПМ на уроках української мови.

У початковому навчанні дітей зазначеної категорії курс «Українська мова» має практичне та корекційно-розвивальне спрямування, що полягає в усуненні дисбалансу у мовному та мовленнєвому розвитку; навчанні письму, читанню, зв'язного викладенню думок; отриманні знань з граматики та правопису і підвищенні рівня їх загального розвитку. У ньому центральне місце належить вивченню синтаксису, оскільки саме на його основі здійснюється засвоєння морфології, лексики, фонетики та орфографії. Крім того, опанування такими поняттями як словосполучення, речення, зв'язок слів у реченні є важливою передумовою мовленнєвого розвитку. Знання закономірностей сполучення слів і побудови речень допомагає правильно утворювати різноманітні конструкції, збагачує синтаксичні ресурси мовлення, сприяє повнішому й точнішому вираженню думок тощо. Структура початкового курсу з рідної (української) мови дає можливість ознайомити дітей з поняттям «речення», його формами, змістом, порядком та зв'язком слів у ньому, правилами вживання розділових знаків, інтонацією тощо. Робота над реченням проводиться систематично, поступово ускладнюючись протягом усього періоду навчання.

Засвоєння елементів синтаксису дітьми з ТПМ в початкових класах є основою для здобуття знань з цього курсу та оволодіння мовленнєвими уміньми і навичками, без яких неможливе подальше вивчення шкільних дисциплін.

Основним завданням роботи над синтаксисом у школі є формування у дітей правильних уявлень про мову, як засобу вираження думки, у досягненні комунікативних цілей. На думку сучасних дефектологів (Л.І. Бартенева, В.О. Кондратенко, Р.Є. Левіна, І.С. Марченко, Л.Ф. Спірова, Є.Ф. Соботович, В.В. Тарасун, В.В. Тищенко, Л.І. Трофименко, Н.В. Чередніченко, М.К. Шеремет та ін.), у процесі оволодіння мовленням учнями з ТПМ